

Ազդարարների պաշտպանությանը միտված օրենսդրական փաթեթի նախագծի շուրջ ԹԻՂԿ-ի

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա. ԱԶԴԱՐԱՐՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՕՐԵՆԵ

Չոդված 2. Օրենքում օգտագործվող հիմնական սահմանումները

Մաս 1, ենթակետ 1. Ազդարարում

Ազդարարման սահմանումը ըստ նախագծի՝ ազդարարի կողմից հանրային կամ մասնավոր հատվածի կոռուպցիոն դեպքի վերաբերյալ տեղեկությունների գրավոր կամ բանավոր հաղորդումն է օրենքով նախատեսված իրավասու անձին կամ մարմնին: Այստեղ խնդրահարույց են՝

Ա. Կոռուպցիոն դեպք եզրույթը: Այս եզրույթը սահմանված չէ որևէ օրենսդրական ակտով: Առաջարկվում է կիրառել իրավախախտում եզրույթը

Բ. Իրավասու անձ կամ մարմին եզրույթը: Ըստ սահմանման ազդարարումը նաև վերաբերում է մասնավոր հատվածին: Սակայն ըստ նույն սահմանման նշված է միայն իրավասու մարմինը: Եթե իրավասու մարմնի սահմանումը տրված է նախագծի 3-րդ ենթակետում, ապա իրավասու անձի սահմանումը չկա: Անհրաժեշտ սահմանել իրավասու անձ եզրույթի բովանդակությունը:

Հաշվի առնելով այս ամենը, ինչպես նաև հաշվի առնելով Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի ազդարարման մասին օրենսդրության միջազգային սկզբունքները՝¹ առաջարկվում է այլընտրանքային լուծում, այն է՝

- 1) կամ՝ նախագծով սահմանել կոռուպցիոն դեպքը,
- 2) կամ «ազդարարում» եզրույթը սահմանել հետևյալ ձևակերպմամբ.

«Ազդարարումը հանրային կամ մասնավոր հատվածում իրավախախտման մասին բանավոր կամ գրավոր (այդ թվում՝ անանուն) հաղորդման ներկայացումն է իրավասու անձին, իրավասու մարմնին կամ հանրությանը: Ընդ որում, իրավախախտումը ներառում է, սակայն սահմանափակված չէ կոռուպցիայով, քրեական հանցագործություններով, իրավական պարտավորությունների խախտմամբ, արդարադատության խեղաթյուրմամբ, հանրային առողջությանը հատուկ սպառնալիքով, բնության անվտանգությամբ, իշխանության չարաշահմամբ, հանրային միջոցների կամ գույքի առանց համապատասխան լիազորության օգտագործմամբ, միջոցների էական վատմամբ կամ վատ կառավարմամբ, շահերի բախմամբ կամ այս գործողություններից ցանկացածի կրճկմամբ»:

Մաս 1, ենթակետ 2. Ազդարար

Համաձայն նախագծի՝ ազդարարը ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ է, ով սույն օրենքով նախատեսված կարգով բարեխղճորեն հաղորդում է տեղեկություններ կոռուպցիոն դեպքի ողջամիտ կասկածի վերաբերյալ կամ ով սխալմամբ ընկալվել է որպես ազդարար:

¹ http://www.transparency.org/whatwedo/publication/international_principles_for_whistleblower_legislation

Նման սահմանումը խնդրահարույց է, քանի որ նույն նախագծում, ինչպես նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքում սահմանված չէ կոռուպցիոն դեպքի հասկացությունը: Այս իսկ պատճառով առաջարկվում է «կոռուպցիոն դեպք» եզրույթի փոխարեն օգտագործվի իրավախախտում եզրույթը, որպեսզի հնարավորինս լայն լինի ազդեցությունը: Բացի այդ անհրաժեշտ է ֆիքսել նաև, թե որ պահից է անձը համարվում ազդարար: Այդ առնչությամբ առաջարկվում է որպեսզի ազդարարը սկսի համարվել որպես այդպիսին ազդարարման պահից:

Հաշվի առնելով վերոգրյալն՝ առաջարկվում է հետևյալ սահմանումը.

«Ազդարարը ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ է, ով սույն օրենքով նախատեսված կարգով բարեխղճորեն հաղորդում է տեղեկություններ իրավախախտման վերաբերյալ կամ ով սխալմամբ ընկալվել է որպես ազդարար»:

Ազդարարի սահմանման մեջ օգտագործվում է նաև «սխալմամբ որպես ազդարար ընկալվող» ձևակերպումը, որի սահմանումը ևս տրված չէ նախագծով: Այս առնչությամբ առաջարկվում է, որպեսզի սահմանումը լրացվի մեկ նախադասությամբ՝ հետևյալ բովանդակությամբ.

«Անձը համարվում է սխալմամբ ընկալվող ազդարար, եթե նա չազդարարելով՝ ընկալվել է որպես ազդարար այլոց կողմից և ում հանդիպ կիրառվել են վնասակար գործողություններ»:

Մաս 1, ենթակետ 4. Վնասակար գործողություն

Համաձայն նախագծի՝ վնասակար գործողությունով ազդարարման համար ազդարարին հասցվում է վնաս՝ դադարեցնելով աշխատանքային պայմանագիրը կամ ազդարարին ավելի ցածր պաշտոնի փոխադրելով կամ ազդարարի հաստիքը կրճատելով կամ ազդարարին աշխատանքային առաջադրանքներ չտրամադրելով կամ ազդարարի աշխատանքային գործունեությանն անհարկի և ապօրինի միջամտելով կամ հետապնդումներ և հաշվեհարդարներ իրականացնելով կամ նրա գույքին վնաս պատճառելով կամ նրա նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելով կամ նրան պատասխանատվության ցանկացած այլ միջոցի ենթարկելով, որը կվատթարացնի նրա կամ նրա ընտանիքի անդամի գույքային դրությունը կամ գույքային կամ այլ առաջխաղացման ակնկալիքները կամ ազդարարին ազդարարումից հետ պահելուն ուղղված այլ գործողություններ կատարելով:

Այստեղ խնդրահարույց են՝

Ա. Կարգավորումից դուրս են մնացել հնարավոր այն դեպքերը, որ ազդարարի վրա ճնշում գործադրելու նպատակով կարող է ճնշումների ենթարկվեն ազդարարի հետ փոխկապակցված անձինք: Այդ իսկ պատճառով առաջարկվում է սահմանման մեջ ավելացնել ազդարարի հետ փոխկապակցված անձանց:

Բ. Տեղ չի գտել սպառնալիքի կատեգորիան բոլոր հնարավոր ոտնձգությունների դեպքում: Առաջարկվում է ավելացնել սպառնալիք եզրույթը բոլոր ոտնձգությունների դեպքում:

Գ. Տեղ չի գտել ցանկացած խտրականության կատեգորիան բոլոր հնարավոր ոտնձգությունների դեպքում: Առաջարկվում է ավելացնել «կամ ցանկացած այլ խտրականության» եզրույթը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը առաջարկվում է հետևյալ սահմանումը՝

«Վնասակար գործողություն՝ գործողություն, որով ազդարարման համար ազդարարին կամ նրա հետ փոխկապակցված անձին հասցվում է վնաս՝ դադարեցնելով աշխատանքային պայմանագիրը կամ ազդարարին ավելի ցածր պաշտոնի փոխադրելով կամ ազդարարի հաստիքը կրճատելով կամ ազդարարին աշխատանքային առաջադրանքներ չտրամադրելով կամ

ազդարարի աշխատանքային գործունեությանն անհարկի և ապօրինի միջամտելով կամ հետապնդումներ և հաշվեհարդարներ իրականացնելով կամ նրա գույքին վնաս պատճառելով կամ նրա նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելով կամ նրան պատասխանատվության ցանկացած այլ միջոցի ենթարկելով, որը կվատթարացնի նրա կամ նրա հետ փոխկապակցված անձի գույքային դրությունը կամ գույքային կամ այլ առաջխաղացման ակնկալիքները կամ ազդարարին ազդարարումից հետ պահելուն ուղղված այլ գործողություններ կատարելով կամ գույքային և իրավական վիճակը վատթարացնող ցանկացած խտրական վերաբերմունք դրսևորելով, որն ուղեկցվում է նաև սպառնալիքով»:

Հոդված 5. Ներքին ազդարարման վարույթը

Ներքին ազդարարման վարույթը կարգավորվում է նախագծի հոդված 5-ով: Այս հոդվածի 2-րդ մասը մանրամասն սահմանում է, թե ինչ քայլեր պետք է իրականացնի գործատուն ազդարարման փաստի ուժով: Սակայն սահմանված չէ ազդարարման օբյեկտի առնչությամբ կանխարգելիչ պարտականություններ: Այս առնչությամբ անհրաժեշտ է լրացնել հոդվածը համապատասխանաբար:

Բացի այդ, 5-րդ հոդված 2-րդ մասում օգտագործվում է « գործատու» եզրույթը, որը նախագծով սահմանված սուբյեկտ չէ և ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի իմաստով ունի բոլորվին այլ մեկնաբանում: Ըստ նույն հոդվածի 1-ին մասի՝ ազդարարման վարույթը սկսվում է ազդարարի կողմից իր անմիջական ղեկավարին կամ նրա վերադասին կամ նրա նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող այլ անձին հաղորդման ներկայացմամբ, նկատենք, որ նշված սուբյեկտներից ոչ մեկը ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի իմաստով գործատու չի համարվում ազդարարի համար: Հետևաբար, սույն նախագծի իմաստով համապատասխան եզրույթը «իրավասու անձ» եզրույթն է, որն էլ առաջարկում ենք օգտագործել «գործատու»-ի փոխարեն:

Ի լրումն 2-րդ մասի 3-րդ կետի՝ առաջարկում ենք մանրամասնել իրավասու մարմնի կողմից ձեռնարկվող միջոցները, մասնավորապես, պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, պետական կամ համայնքային հիմնարկներից, պետական կազմակերպությունից կամ դրանց պաշտոնատար անձանցից պահանջել ազդարարման առարկային առնչվող անհրաժեշտ նյութեր ու փաստաթղթեր:

Հոդված 6: Գործատուի ներքին իրավական ակտը

Այս հոդվածը անհրաժեշտ է համապատասխանեցնել ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 5-րդ և 218-րդ հոդվածներով սահմանված իրավական կարգավորումներին: Մինչդեռ ներկայացվող փաթեթի մեջ առկա չէ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում նախատեսվող համապատասխան փոփոխությունների նախագիծը:

Բացի այդ, նախորդ առաջարկի համաձայն, այս հոդվածում ևս առաջարկվում է «գործատու» եզրույթը փոխարինել «իրավասու անձ» եզրույթով:

Հոդված 7. Արտաքին ազդարարման վարույթը

Նախագծի 7-րդ հոդվածի 5-րդ մասի կարգավորումները հստակ չեն, ըստ որի, եթե հաղորդումը ներկայացվել է իրավապահ մարմնին, ապա վերջինս պարտավոր է օրենքով սահմանված կարգով

ընթացք տալ հաղորդմանը, իսկ հանցագործության հատկանիշներ չհայտնաբերելու դեպքում, այդ մասին անհապաղ տեղեկացնել իրավասու մարմին:

Առաջարկում ենք՝ բացի իրավասու մարմին տեղեկացնելուց, սահմանվի նաև իրավապահ մարմնի կողմից ազդարարին տեղեկացնելու պարտականությունը: Հետևաբար՝ անհրաժեշտ է քննարկվող դրույթը «իրավասու մարմին» բառերից հետո լրացնել «և ազդարարին» բառերով:

Հոդված 9. Անանուն հաղորդումները և դրանց առանձնահատկությունները

Նախագծով սահմանվում է, որ անանուն ազդարարում հնարավոր է իրականացնել միայն էլեկտրոնային եղանակով: Մինչդեռ օբյեկտիվ իրականությունում հնարավոր են դեպքեր, երբ անձը հանդես գա ՉԼՄ-ով և մա անանուն, օրինակ՝ մամուլում հրապարակվող բաց նամակի դեպքում: Այս իսկ պատճառով առաջարկում ենք, որպեսզի քննարկվող հոդվածի 1-ին մասում տրվի հետևյալ սահմանումը՝

«Ազդարարը անանուն հաղորդումը ներկայացնում է իրավասու մարմին՝ այն միասնական էլեկտրոնային հարթակ մուտքագրելու միջոցով կամ հանրությանը ազդարարելով»:

Հոդված 10. Ազդարարում հասարակությանը

Նախագծով առաջարկվող ձևակերպումներն էապես սահմանափակում են ազդարարի՝ հանրությանը ազդարարելու իրավունքը, քանի որ դրա համար նախատեսված են մի շարք պայմաններ, որոնց առկայության դեպքում միայն անձը կարող է հասարակությանը ազդարարել: Մինչդեռ նախագծի 4-րդ հոդվածով վերջինս համարվում է ազդարարման տեսակ և ինչպես ազդարարման մյուս դեպքերում, այս դեպքում ևս նախապայմաններ չպետք է լինեն: Առաջարկվում է հոդվածի 1-ին մասը սահմանել հետևյալ ձևակերպմամբ՝

«Հասարակությանը ազդարարումը ազդարարի կողմից հաղորդումը (այդ թվում՝ անանուն) հանրությանը հայտնի դարձնելն է զանգվածային լրատվության միջոցների, համացանցի, հավաքների կամ որևէ այլ ձևով:»

Հոդված 11. Ազդարարի պաշտպանության իրավունքը

Նախագծի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված է, որ ազդարարն ունի պաշտպանության իրավունք, եթե ազդարարում է բարեխղճորեն: Առաջարկվում է, որպեսզի «եթե ազդարարում է բարեխղճորեն» բառերը հանվեն, քանի որ նախագծով ազդարարի սահմանման մեջ արդեն իսկ մատնանշվում է նրա՝ բարեխիղճ գործելու հանգամանքը: Ըստ նախագծի տրամաբանության՝ ազդարար է համարվում միայն բարեխիղճ ազդարարը:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալն՝ առաջարկվում է հոդվածի 1-ին մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝

«Ազդարարը սույն օրենքին համապատասխան ունի պաշտպանության իրավունք»:

Հոդված 12. Ազդարարի հետ փոխկապակցված անձանց պաշտպանության իրավունքը

Մաս 1. Ազդարարի հետ փոխկապակցված անձի սահմանումը

Ըստ նախագծի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ ազդարարի հետ փոխկապակցված անձինք են համարվում ազդարարի կամ նրա ամուսնու հետ՝ ներառյալ մինչև 2-րդ աստիճանի արյունակցական կապի մեջ գտնվող անձինք: Իրավական ակտի տառացի մեկնաբանման

դեպքում ստացվում է, որ ազդարարի ամուսինը չի համարվում ազդարարի հետ փոխկապակցված անձ: Առաջարկվում է ավելացնել սահմանման մեջ ամուսնուն՝ որպես փոխկապակցված անձ:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալ առաջարկում ենք մաս 1-ը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝

«Սույն օրենքի իմաստով ազդարարի հետ փոխկապակցված անձինք են համարվում ազդարարի ամուսինը, ազդարարի կամ նրա ամուսնու հետ՝ ներառյալ մինչև 2-րդ աստիճանի արյունակցական կապի մեջ գտնվող անձինք»:

Մաս 2: Փոխկապակցված անձանց պաշտպանություն

Նախագծի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ ազդարարի հետ փոխկապակցված անձը պետք է ունենա ազդարարի պաշտպանության միջոցներից օգտվելու իրավունք, եթե ողջամտորեն հիմնավորում է, որ ազդարարի հետ ունեցած կապի պատճառով իր դեմ կարող են կատարվել վնասակար գործողություններ: Անհրաժեշտ է, որպեսզի ազդարարի հետ փոխկապակցված անձանց տրամադրվի բոլոր անհրաժեշտ այն երաշխիքները և առավելությունները, որոնք տրված են ազդարարին և եռթյամբ կիրառելի են ազդարարի հետ փոխկապակցված անձանց իրավունքների պաշտպանության համար:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկվում է հոդվածի 2-րդ մասը սահմանել հետևյալ ձևակերպմամբ՝

«Ազդարարի հետ փոխկապակցված անձն օգտվում է այն բոլոր պաշտպանության միջոցներից, որոնք նախատեսված են ազդարարի համար»:

Հոդված 13. Ծառայողական պարտականությունները կատարելիս ազդարարման համար պաշտպանությունը

Նախագծի 10-րդ հոդվածի վերաբերյալ մեր ներկայացրած դիրքորոշումն այն է, որ ազդարարման համար՝ կախված դրա տեսակից, չպետք է տարբերակված պայմաններ ու պաշտպանության տարբերակված մեխանիզմներ սահմանվեն: Հետևաբար, առաջարկվում է 13-րդ հոդվածը հանել նախագծից:

Հոդված 16. Ազդարարի դատական պաշտպանությունը

Նախագծի 16-րդ հոդվածը սահմանում է ազդարարների դատական պաշտպանության իրավունքը: Առաջարկվում է հստակ սահմանվի, որ այս իրավունքից օգտվում են նաև փոխկապակցված անձինք: Առաջարկվում է նաև նրանց տրվի հանրային պաշտպանից օգտվելու հնարավորություն:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկվում է հոդվածը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝

«1. Ազդարարը, փոխկապակցված անձը, սխալմամբ ընկալվող ազդարարը և նրա հետ փոխկապակցված անձը, որոնց դեմ ազդարարման հետ կապված ձեռնարկվել է վնասակար գործողություն, ունեն դատական պաշտպանության իրավունք:

2. Ազդարարի դատական պաշտպանությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով, եթե օրենքով այլ բան նախատեսված չէ: Սույն հոդվածի 1-ին մասում թվարկված անձինք իրավունք ունեն օգտվել հանրային պաշտպանի անվճար ծառայություններից»:

ՓՈՒԿԱՊԱԿՑՎԱԾ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐ

ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀՀ ՕՐԵՆԸ

Հոդված 17. Դատարանում ապացուցման պարտականությունը

Նախագծի 17-րդ հոդվածը սահմանում է ապացուցման պարտականությունը: Առաջարկվում է որպեսզի նախատեսվի արագացված դատաքննության կարգ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում և վարչական դատավարության օրենսգրքում վնասակար գործողություններից առաջացած վնասների կապակցությամբ փոխհատուցման դեպքերի համար:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐԸ, ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐԸ

Հոդված 18: Աղտարաղի բարեխիղճ գործելու պարտականությունը

Նախագծի 18-րդ հոդվածն, ըստ էության, հանդիսանում է սահմանումներ, այդ իսկ պատճառով առաջարկվում այս հոդվածն ամբողջությամբ ներառել 2-րդ հոդվածի սահմանումների մեջ՝ որպես «բարեխիղճ ազդարարում» եզրույթի սահմանում:

«Բարեխիղճ ազդարարումը՝ անձի կողմից, առանց իր կամ այլ անձի համար որևէ առավելություն պահանջելու կամ ստանալու կամ այլ անձին վնաս պատճառելու նպատակի, իր համոզմամբ ճշմարտացի տեղեկատվության հաղորդումը, փոխանցումը կամ հայտարարումն է, եթե նախքան ազդարարումը իր հնարավորությունների սահմաններում միջոցներ է ձեռնարկել ստուգելու տվյալների ճշտությունը և ամբողջականությունը:

Բ. ՆԱԽԱԳԾԻ ՓԱԹԵԹՈՎ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐԸՈՒՄ, ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՕՐԵՆՍԳՐԸՈՒՄ, ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐԸՈՒՄ և ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ ԿԱՊԱԿՑ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 341.1

Նախագծի փաթեթով առաջարկվում ՀՀ քրեական օրենսգրքը լրացնել հոդված 341.1-ով (Հանցագործության վերաբերյալ հաղորդում տվող անձի կամ նրա հետ փոխկապակցված անձանց սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու կամ գույքը ոչնչացնելու սպառնալիքը): Սա միանշանակ համարվում է ողջունելի և հավակնում է համարվել միջազգային լավագույն փորձ: Այնուամենայնիվ առկա են հետևյալ դիտարկումներն այս կապակցությամբ՝ Առաջինը, ընդգրկված չեն սխալմամբ ընկալվող ազդարարները հոդվածի դիսպոզիցիայի մեջ, ինչը առկա է նախագծում ազդարարի սահմանման մեջ:

Երկրորդ, սահմանվում է կոռուպցիոն հանցագործության վերաբերյալ հաղորդում տվող անձի ինստիտուտը երկրորդ մասում, մինչդեռ այդպիսի ինստիտուտ չկա ներդրված: Առաջարկում ենք, որպեսզի երկրորդ մասում սահմանվի ազդարար և սխալմամբ ընկալվող ազդարար և նրանց հետ փոխկապակցված անձինք բառերը:

Երրորդ, դիսպոզիցիան բովանդակում է «եթե այդ սպառնալիքն իրականացնելու իրական վտանգ է եղել» պայմանը: Սա էապես թուլացնում է հոդվածի հնարավոր արդյունավետությունը և

կանխարգելիչ գործառույթը: Առաջարկվում է հանել այս ձևակերպումը հոդվածից ամբողջությամբ:

ՀՀ քրեական օրենսգիրք հոդված 341.2

Առաջարկվում է նախագծով նաև ՀՀ քրեական օրենսգիրքը լրացնել հոդված 341.2-ով, որը վերաբերում է հանցագործության մասին հաղորդողի տվյալների հրապարակմանը: Այստեղ կրկին առաջարկում ենք վերոնշյալ հոդվածի մասով տրված առաջարկները և միաժամանակ, որպես պատժատեսակ սահմանել ազատազրկումը և որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը:

Առաջարկում ենք նաև, որպեսզի հոդվածը լրացվի նոր մասով, որը կվերաբերի անզգուշությամբ տվյալների հրապարակմանը և այդ դեպքում հնարավոր սանկցիաները լինեն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված սանկցիաները:

ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք հոդված 41.5

Փաթեթով նախատեսվում է նոր հոդվածի ներմուծում ՀՀ ՎԻՕ-ում /հոդված 41.5/, որը վերաբերում է «Ազդարարների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջները չկատարելուն: Անհրաժեշտ է, որպեսզի հաղորդում չգրանցելը, գաղտնիությունը չապահովելը և գաղտնագրման միջոցները բացառապես դիտարկվեն քերորեն պատժելի արարքներ: Այս առումով հաղորդում չգրանցելու համար անհրաժեշտ է առանձին հանցակազմ նախատեսել: Երկրորդ խնդիրն այս առնչությամբ այն է, որ չի սահմանվել վարույթն իրականացնող մարմինը: Առաջարկվում է, որպեսզի այն լինի Մարդու իրավունքների պաշտպանը /համակարգող մարմին/:

Ընդհանուր դիտարկումներ

Վերոնշյալ նախագծերում կիրառվում է «կոռուպցիոն հանցագործություններ» եզրույթը, որը սակայն ՀՀ իրավական համակարգում իր ձևակերպումը չգտած եզրույթ է: Միակ ձևակերպումը, որը առկա է ՀՀ զլխավոր դատախազի հրամանի մակարդակով է, որը բնականաբար բավարար չէ օրենքի նախագծում այն կիրառելու համար:

Գ. Նախագծով չկարգավորված հարցեր: Աղդարարի և փոխկապակցված անձի կանխարգելիչ պաշտպանություն

Սրա մասին չկա սահմանված նախագծում, բայց այս գործառույթը առաջարկվում է տրամադրել համակարգող մարմին, որի մասին առավել մանրամասն տես ստորև:

Դ. Ինստիտուցիոնալ համակարգ

Ըստ նախագծի ազդարարների հետ կապված իրավահարաբերությունները կարգավորվելու են իրավասու մարմնի կողմից: Իրավասու մարմնի սահմանումը տրված է նախագծային փաթեթի մայր նախագծի (Ազդարարների պաշտպանության մասին ՀՀ օրենք) հոդված 2-ում: Համաձայն սահմանման՝ իրավասու մարմինը ՀՀ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին է, որն օրենքին համապատասխան պարտավոր է ընթացք տալ ազդարարի կողմից ներկայացված հաղորդմանը: Փաստացիորեն օրենսդիրը ընդունել է ապակենտրոնացված կարգավորման մոդել: Այս մոդելի դեպքում նախագծով **բաց է մնում համակարգող մարմնի** խնդիրը: Որպես կանոն խնդիրը այս լուծվում է երկու տարբերակով. Կամ հակակոռուպցիոն մարմինն է կրում այդ

գործառույթը կամ մարդու իրավունքների պաշտպանը:² Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Հայաստանը որդեգրում է կանխարգելիչ հակակոռուպցիոն մարմնի մոդելը առաջարկում ենք, որ Հայաստանի Հանրապետությունում համակարգող մարմնի գործառույթն իրականացնի ՀՀ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակը:

Համակարգման գործառույթը իրենից կենթադրի 7 խումբ ենթա-գործառույթներ՝

Ա. Վերապատրաստումների և խորհրդատվությունների տրամադրում ազդարարման ոլորտում պետական և մասնավոր կառույցներին, ինչպես նաև մասնավոր անձանց

Բ. Տարեկան վիճակագրությունների կազմում և հավաքագրում: Ուսումնասիրությունների-հետազոտությունների անցկացում: Բոլոր պետական և մասնավոր կազմակերպությունները դեկտեմբերի 1-ին պետք է տրամադրեն համապատասխան վիճակագրական տվյալները:

Գ. Անանուն ազդարարման հարթակի շահագործումը և կատարված ազդարարումների վերաբերյալ համապատասխան այլ մարմիններին փոխանցումը

Դ. Վերահսկողության իրականացում ազդարարներին տրվող պաշտպանության միջոցների իրականացման նկատմամբ իրավապահ մարմինների կողմից

Ե. Վերահսկողության իրականացում իրավասու մարմինների կողմից ազդարարման պարտականությունների կատարման նկատմամբ և պատասխանատվության միջոցների կիրառումը թերացումների համար

2. Ազդարարի և նրա հետ փոխկապակցված անձանց հանդեպ հնարավոր ապօրինությունների կանխման համար համապատասխան գործառույթներին դիմելը կանխարգելիչ նախազգուշացմամբ և տեղեկացնելով, որ 2 տարվա ընթացքում նրանց հանդեպ չի կարող իրականացվել որևէ գործողություն³

Ե. Ազգային անվտանգության և պաշտպանության ոլորտներում ներքին ազդարարման ընթացքում մասնակցություն վարույթին որպես վարույթի լիիրավ մասնակից:

Դ. Հատուկ ուշադրության ոլորտներ /ազգային անվտանգություն և պաշտպանություն/

Նախագծով առաջարկվում է ծայրահեղ լիբերալ մոտեցումը, որը պարունակում է լուրջ վտանգներ ազգային անվտանգության և պաշտպանության տեսանկյուններից: Անհրաժեշտ է, որպեսզի այս ոլորտներում ազդարարումը իրականացվի առաջին փուլում միայն և բացառապես ներքին կարգով, որին պարտադիր պետք է մասնակից դառնան համակարգող մարմնի ներկայացուցիչները: Եթե առաջին փուլի ընթացքում համակարգող մարմինը կտա հատուկ կարծիք, որ ազդարարումը չի ենթադրում պետական գաղտնիքի հրապարակում, ապա ազդարարը կարող է իրավունք ձեռքբերել այլ ազդարարման տեսակներին դիմելու:

² Protection of whistleblowers study on whistleblower protection frameworks, compendium of best practices and guiding principles for legislation. Էջ 23. Հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ <https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/48972967.pdf>

³ Նման պրակտիկա առկա է Սերբիայում Էջ 56 http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/07/Whistleblower_Protection_in_SEE.pdf